

Tijdsindeling het levensritme

Arnold Bac en Francine Labadie

Foto's: Arnold Bac

In Frankrijk gaan steeds meer stemmen op voor een coherente en allesomvattende organisatie van de tijd van kinderen, waarbij niet alleen wordt vastgelegd wanneer ze al dan niet op school zijn, maar waarbij hun tijdsindeling gedurende de hele week wordt geregeld. Hiervoor zijn verschillende redenen. Allereerst is de Franse schooldag zeer vermoeiend wat leidt tot leerproblemen bij veel kinderen. Verder is kinderopvang een thema geworden door het toenemende aantal vrouwen op de arbeidsmarkt. Tot slot is er het verlangen naar meer levenskwaliteit.

'Veel ouders zijn gevoeliger geworden voor het levensritme van hun kinderen'

Het thema kwam op de regeringsagenda in de jaren 1980 op verzoek van verschillende groepen: onderwijsvakbonden, ouderverenigingen en academici. Zij definieerden de basisbehoeften van kinderen als

volgt: slaap, een goede hygiëne, beweging, gevarieerde activiteiten, tijd om te spelen, te dromen en te leren, of, met andere woorden: de noodzaak om schools leren af te wisselen met andere activiteiten. Ze benadrukten ook het belang van het levensritme van kinderen. Als argumenten hiervoor werd aangedragen dat een tijdsindeling die het levensritme van kinderen erkende en respecteerde, belangrijk was voor hun harmonieuze ontwikkeling, voor goede schoolprestaties en voor de mogelijkheid om deel te kunnen nemen aan het culturele, sportieve en sociale leven.

met respect voor van het kind

Frankrijk beschikt over een groot aantal voorzieningen voor buitenschoolse kinderopvang, zowel in scholen als daarbuiten. Tijdens de afgelopen 20 jaar is er veel veranderd in de relatie tussen school en buitenschoolse opvang. In dit artikel komen deze ontwikkelingen aan de orde, in het bijzonder het Franse streven naar een allesomvattende organisatie van de tijd van kinderen, met respect voor hun levensritme.

Concreet was men het erover eens dat, bij het indelen van de tijd van kinderen, een aantal zeer uiteenlopende zaken moest worden aangepakt: de voor- en naschoolse opvang, zowel in de scholen als daarbuiten, het dagelijks of wekelijks aantal schooluren en de eventuele vermindering ervan, de aanpassing van de schoolkalender, en dan vooral de duur van de vakanties, sport- en cultuurnamiddagen, de middagpauze op school et cetera. Dit leidde tot het ontstaan van een nieuw concept: dat van de 'educatieve tijd', naast de tijd die kinderen op school of thuis doorbrengen.

Fases in de ontwikkeling van deze politiek

Een belangrijk twistpunt was de plaats van de school. Moest de school deel uitmaken van de nieuwe tijdsorganisatie, of juist niet? In het eerste beleidskader op dit vlak, dat werd ingevoerd in 1985, was de school wel opgenomen. Het bepaalde dat

alle activiteiten die aan de kinderen werden aangeboden, of ze nu plaatsvonden tijdens of buiten de schooluren, op elkaar afgestemd moesten worden. In deze benadering speelden zowel scholen, lokale overheden als verenigingen een belangrijke rol.

Het daaropvolgende beleidsinitiatief regelde de organisatie van de buitenschoolse tijd. Dat gebeurde voornamelijk op basis van contracten tussen de staat en de lokale overheden. Kort daarna kwam er alweer een nieuw beleid, en dat had betrekking op de organisatie van het levensritme van kinderen in de basisscholen. Het werd geïmplementeerd via een systeem van contracten tussen de staat en de lokale overheden, en de basisscholen werden opnieuw geïntegreerd in de tijdsindeling. Het respecteren van het levensritme van de kinderen werd gezien als een essentiële voorwaarde voor hun persoonlijke ontwikkeling en voor het slagen op

In het kort

In dit artikel wordt ingegaan op de pogingen die in Frankrijk zijn ondernomen de afgelopen twintig jaar om de tijd van kinderen op een coherente en allesomvattende manier te organiseren. Het levensritme van kinderen speelt daarbij een belangrijke rol.

Alhoewel het proces nog niet is voltooid en er nog een heleboel werk te verzetten is, stellen de auteurs dat het een positieve invloed gehad op het algemeen welzijn van en het leerproces bij kinderen. Vooral het verkorten van de schooldag en het benutten van die momenten op de dag wanneer kinderen het makkelijkst leren, bleken goede maatregelen.

'De Franse schooldag is zeer vermoeiend wat leidt tot leer-moeilijkheden bij veel kinderen'

school. Het dagelijks maatschappelijk leven van het kind moest in zijn totaliteit worden gezien, en er moest een coherente relatie bestaan tussen de verschillende aspecten ervan. Later werden de contracten uitgebreid naar de adolescenten en de middelbare scholen.

Twee conclusies kunnen worden getrokken uit deze beleidsperiode. Ten eerste is het zo dat al deze maatregelen hebben geleid tot een toename van het aantal partijen betrokken bij de organisatie van de tijd van kinderen. Ten tweede heeft deze politiek de ontwikkeling van lokale opvoedprojecten versneld. Lokale overheden en organisaties kunnen nu meer

kwalitatieve diensten en een groter aantal activiteiten aanbieden. Anderzijds moeten we wel vaststellen dat er nog niet altijd respect is voor het biologisch en psychologisch levensritme van kinderen en jongeren.

Een tiental jaar geleden werden de contracten tussen de staat en de lokale overheden opnieuw ingevoerd. Ze zijn echter minder belangrijk dan vroeger. In 1996 lanceerde de Minister voor Jeugd en Sport een nieuw initiatief met de bedoeling activiteiten die gewoonlijk buiten de schooluren plaatsvinden in het lesrooster op te nemen. Dit initiatief werd echter ondermijnd door een gebrek aan interesse van het Ministerie van Onderwijs, en stuit ook op de vijandige houding van de leerkrachten.

Wat is de balans?

Het reorganiseren van de tijd van kinderen zoals dat tijdens de laatste 20 jaar in Frankrijk is gebeurd, heeft een positieve invloed gehad op hun algemeen welzijn en het leerproces. Vooral het verkorten van de schooldag en het benutten van die momenten op de dag wanneer kinderen het makkelijkst leren, bleken goede maatregelen. Toch moet er nog worden gesleuteld aan de duur en organisatie van de schoolweek.

Verder is het zo dat veel ouders gevoeliger zijn geworden voor het levensritme van hun kinderen, en dat ze niet aarzelen om hun gewoonten te veranderen in het belang van hun kind. Ook is de relatie tus-

sen ouders en school verbeterd, wat zich vertaalt in een grotere betrokkenheid van ouders. Over het algemeen tonen gezinnen meer interesse voor een open en meer holistische opvoeding, die breekt met de academische conceptie van het onderwijs die zo typisch is voor Frankrijk.

Er is heel wat vooruitgang geboekt, maar toch zou het beleid op heel wat punten nog beter kunnen. We denken daarbij onder andere aan een betere coördinatie van tijd en inhoud, de erkenning van het belang van ouders en opvoeders, een betere kostenbeheersing, een verhoogde professionalisering van de begeleiders in de buitenschoolse opvang, een betere wetgeving en meer financiële ondersteuning.

Waar staan we vandaag?

Ondanks de positieve resultaten van het huidige beleid, staan leerkrachten nog altijd afwerend tegenover de tussenkomst van lokale overheden. Dit verklaart voor

'Moest de school deel uitmaken van de nieuwe tijdsorganisatie, of juist niet?'

een deel de paradoxale situatie die is ontstaan: we beschikken nu over lokale opvoedcontracten die geen betrekking hebben op de schooltijd en alleen de buitenschoolse tijd regelen. Toch zien we dat de invoering van deze contracten een belangrijke invloed heeft gehad op het Franse onderwijsstelsel. De contracten hebben immers geleid tot de officiële erkenning van het informeel onderwijs en ze zorgen voor interactie tussen scholen en lokale opvoedprojecten. Andere gevolgen van de contracten zijn dat scholen nu meer aandacht besteden aan de gemeenschap waarin ze gevestigd zijn en dat er langdurige relaties ontstaan tussen de verschillende groepen die nu als volwaardige onderwijspartners worden erkend (gezinnen, lokale overheden, verenigingen). We kunnen dus stellen dat de lokale opvoedcontracten en -projecten hebben geleid tot een grondige hertekening van het Franse onderwijslandschap.

Arnold Bac was werkzaam op het Ministerie voor Jeugd en Sport, waar hij zich bezighield met het levensritme van kinderen. Francine Labadie werkte voor het comité voor de urbanisatie en de ontwikkeling van het levensritme van kinderen.

Een voorbeeld van herindeling van de tijd van kinderen

- **Welkom (van 8:00 uur tot 8:50 uur):** kinderen komen naar de opvang en kunnen er kiezen uit een aantal rustige activiteiten of gewoon rusten.
- **De schooldag (vanaf 8:50 uur):** de kinderen kiezen uit een ruim aanbod van activiteiten die de geest stimuleren (muziek maken, zingen, plastische kunsten, bibliotheek, werken aan een schoolkrant, een internetclub, vreemde talen leren, tuinieren, schaken et cetera).
- **De lunchpauze:** allerlei workshops worden georganiseerd voor de kinderen (koorzang, slagwerk).
- **Avondactiviteiten (van 16:30 uur tot 18:15 uur):** na school is er keuze uit een aantal sportieve, culturele, technologische en andere activiteiten.
- **Woensdagmiddag (14:00 tot 17:00 uur):** Kinderen krijgen een gratis sportprogramma aangeboden. De school biedt kinderen de mogelijkheid om kinderen activiteiten voor te stellen en te evalueren.